

Prikaz

Rukopis primljen 3. 12. 2020.

Prihvaćen za tisak 7. 12. 2020.

<https://doi.org/10.22210/govor.2020.37.05>**Diana Tomić***dtomic@ffzg.hr*

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska

19. međunarodni kongres fonetskih znanosti (ICPhS). Melbourne, Australija, od 5. do 9. kolovoza 2019. godine

Iako nam se ponekad čini da je sve o najvećim skupovima unutar pojedine znanosti poznato onima koji se tom znanosti bave, prikazi nas podsjećaju na važnost tradicije takvih događaja, ali i daju perspektivu o razvojnim kretanjima unutar discipline. Međunarodni kongres fonetskih znanosti (engl. International Congress of Phonetic Sciences – ICPhS) održava se svake četiri godine. Glavni organizator je Međunarodno fonetsko udruženje u partnerstvu sa sveučilištima ili drugim institucijama koje preuzimaju ulogu domaćina. Glavni organizator određuje skup kao interdisciplinarni forum za raspravu o temeljnim i primijenjenim istraživanjima unutar fonetskih znanosti, dok su opća područja ili teme grupirane u sljedeće kategorije: govorna proizvodnja, govorna akustika, percepcija govora, prozodija, fonologija, sociofonetika, jezična tipologija, usvajanje prvoga i drugoga jezika, forenzična fonetika, govorni stilovi, kvaliteta glasa, klinička fonetika i govorna tehnologija. Prvi kongres održan je 1932. u Amsterdamu, a do 19. u Melbourneu su se kao gradovi domaćini izmijenili London (1935), Ghent (1938), Helsinki (1961), Münster (1964), Prag (1967), Montreal (1971), Leeds (1975), Kopenhagen (1979), Utrecht (1983), Tallin (1987), Aix-en-Provence (1991), Stockholm (1995), San Francisco (1999), Barcelona (2003), Saarbrücken (2007), Hong Kong (2011) i Glasgow (2015). Broj sudionika od 2007. do danas varira između 800 i 1 000.

Veličinu skupa potvrđuju brojevi s jedne strane i kvaliteta radova, vidljiva tek s vremenskim odmakom, s druge. Na skupu u Melbourneu predstavljena su 792 rada kroz pet plenarnih i 406 usmenih izlaganja te 381 postersko izlaganje. Skup je sadržavao, uz redovne sesije i 12 posebnih sesija (deset usmenih i dvije posterske) te četiri radionice. Sudionici su došli iz 47 različitih zemalja, članke je recenziralo 473 recenzenata, a na samom skupu je bilo 959 sudionika. Budući da je ovo prvi put da se

ICPhS održava na južnoj hemisferi, jer Sydney nije uspio osvojiti domaćinstvo 16. kongresa 2007., glavna tema su bili *Ugroženi jezici i veliki jezični varijeteti*. Nikako neočekivano, s obzirom na to da je, prema riječima prof. dr. sc. Marije Tabain, predsjednice Organizacijskog odbora, Australija bogata različitim jezicima Aboridžina, ali isto tako i jezicima Europe, Azije, a u novije vrijeme, zbog migracija, i Afrike. Također, Australija i Novi Zeland govorna su područja dvaju velikih varijeteta engleskoga jezika, tj. kako ih predsjednica naziva "glavnih varijeteta engleskoga jezika Novog svijeta". Uvijek je lokalnim organizatorima iznimna čast biti domaćin najvećega fonetskog skupa. Australci su to povezali s 30. obljetnicom osnutka Australskog udruženja za govornu znanost i tehnologiju (ASSTA) 2018. godine naglašavajući tako tradiciju proučavanja govora na južnoj hemisferi. Osim tog udruženja, lokalni organizatori su bila australska sveučilišta (Sveučilište u Wellingtonu, Sveučilište Macquarie, Sveučilište Western Sydney i Sveučilište Latrobe) te australski Centar izvrsnosti za istraživanje dinamike jezika.

Tijekom pet dana održano je pet plenarnih izlaganja. Prof. dr. sc. Amalia Arvaniti sa Sveučilišta u Kentu, jedna od vodećih stručnjaka u području istraživanja intonacije, održala je izlaganje pod naslovom *Međujezične varijacije, fonetska varijabilnost i oblikovanje kategorija u intonaciji / Crosslinguistic variation, phonetic variability, and the formation of categories in intonation*. Autorica zaključuje da se percepciji i kategorizaciji tonskih elemenata treba pristupiti kao i segmentima budući da se ostvaruju putem nekoliko fonetskih dimenzija, pokazuju varijabilnost unutar kategorije, ali i preklapanja između kategorija. Jednostavnije, odnos između intonacijskog obrasca i f_0 nije jednoznačan, a značenje intonacije treba biti preduvjet za određivanje kategorija intonacijskih obrazaca. Prof. dr. sc. Jonas Beskow s Kraljevskog instituta KTH iz Švedske održao je plenarno izlaganje pod naslovom *O glavama koje govore, društvenim robotima i onome što možemo od njih naučiti / On talking heads, social robots and what they can teach us*. Izlaganje predstavlja istraživački iskorak jer se fonetska istraživanja ne moraju više vezivati uz ljude, već se simulacije određenih fenomena, poput vizualne percepcije govora ili komunikacijskih interakcija, mogu istraživati i na robotima. S obzirom na to da roboti postaju dio svakodnevice, zanimljivo izlaganje i članak potiču na razmišljanje o potencijalnim suradnjama s robotičarima i kod nas. Prof. dr. sc. Lucie Ménard sa Sveučilišta u Québecu i Montrealu iz Kanade govorila je o *Odnosu proizvodnje i percepcije kod osjetilno deprivirane populacije (kod osoba s oštećenjem vida) / Production-perception relationships in sensory deprived populations: The case of visual impairment*. Krećući od

činjenice da je govor multimodalni fenomen koji se osim sluhom percipira i vidom, autorica preispituje ulogu vidnih ulaznih informacija u oblikovanju artikulacijskih strategija za ostvarenje ciljnih glasova u govoru. Uspoređujući govor slijepih ispitanika i ispitanika bez oštećenja vida, prati važnost vidnih podražaja u govorno-jezičnom razvoju. Zanimljivo je kako se uloga vidnih podražaja u percepciji govora zaista smanjuje u odrasloj dobi što bi, uz dodatna istraživanja, trebalo osuvremeniti perceptivno-motoričke teorije proizvodnje i percepcije govora. Prof. dr. sc. Nicholas Evans s Australskog nacionalnog sveučilišta i iz Centra izvrsnosti za istraživanje dinamike jezika vodeći je stručnjak za ugrožene jezike. Održao je izlaganje pod naslovom *Australija i Nova Gvineja: razdvojeni polu-kontinenti glasova / Australia and New Guinea: Sundered hemi-continent of sound* o jezičnoj situaciji na tom području. Posljednje, peto plenarno izlaganje održao je prof. dr. sc. Bryan Gick sa Sveučilišta u Britanskoj Kolumbiji u Kanadi pod naslovom *Kako tijela govore / How bodies talk*. Kako autor sam navodi, ključni doprinos rada jest da daje koherentan i funkcionalan prikaz cjeline povezujući biomehaniku, percepciju, proizvodnju, obradu i kontrolu govora. Doživljaj tijela kao funkcionalne cjeline koju reguliraju različiti procesi postaje temeljni okvir za razumijevanje razvoja govora, koartikulacije i varijabilnosti. Plenarna izlaganja dotaknula su različita područja fonetskih znanosti te je svako od njih zanimljivo fonetičarima različitih profesionalnih interesa, no, mogli bismo zaključiti da je rad Bryana Gicka važan za sve profile fonetičara i na dobrom putu da uđe u temeljne priručnike suvremenih fonetskih znanosti.

Teme usmenih sesija bile su: prozodija (9), proizvodnja govora (7), fonetika stranoga jezika (7), sociofonetika (5), laboratorijska fonologija (5), ton (4), govorna akustika (4), forenzična fonetika (3), promjene u glasovima (3), fonetska psiholingvistika (3), australaska fonetika (3), fonetika emocija (2), fonetika i fonologija (2), govorni korpusi (2), ugroženi jezici (2), fonetske varijacije, percepcija, govorna tehnologija, fonacija, klinička primjena fonetike, fonetska tipologija, fonetska neurolingvistika, multimodalna fonetika, fonetika prvog jezika, kvaliteta glasa i povijest fonetike. Posterske sesije bile su organizirane sa sličnom tematskom podjelom i zastupljenošću, jedino je broj radova unutar tematske sesije bio nešto veći. Teme, broj sesija, odnosno broj radova na ICPHS-u već preko desetak godina pokazuju sličan trend, stoga su i dalje najzastupljeniji radovi iz područja prozodije, potom slijedi proizvodnja govora i fonetika stranog jezika. Iako je na ranijim skupovima percepcija govora bila treća tema po zastupljenosti, a na 19. skupu je samo jedna usmena sesija bila posvećena eksplicitno percepciji, istraživanja

percepcije govora prožimala su druge teme, primjerice fonetiku stranoga jezika ili ton. Ovisno o profilu lokalnog organizatora, javljaju se specifične teme poput australske fonetike i ugroženih jezika, odnosno fonetike stranoga jezika, što je važno istraživačko područje u tom dijelu svijeta. Svi radovi su dostupni na internetskoj stranici ASSTA-e (<https://assta.org/proceedings/ICPhS2019/>).

Posebne sesije i radionice govore nam više o istraživačkim trendovima i grupama. Teme sesija su bile: *Povezanost percepcije i proizvodnje u koartikulaciji, Od fonacije do šapata, Percepcija govora u slabije opisanim jezicima, Prozodija novih engleskih varijeteta, Dinamika vokala u varijetetima engleskoga jezika, Artikulacijska i akustička usklađenost fonetske strukture, Moduliranje značenjskih konfiguracija prozodijskih obilježja, Partnerska uloga fonetičara s ciljem revitalizacije i održivosti jezika, Značenje društvenih informacija u proizvodnji i percepciji govora i Fonetika jezika u kontaktu*. Posebne posterske sesije bavile su se *Teorijskim i metodološkim izazovima fonološkog usvajanja J3 i Fonetskim usvajanjem u kontekstima s velikom fonetskom varijabilnošću: primjer laringalnog kontrasta kod okluziva*. Radionice su se bavile *Kvantitativnim pristupom u opisivanju atipičnoga govora, Stupnjevanjem fonetske analize u 21. stoljeću* opisujući alate, prigode i izazove, *Interpretacijom akustičkih mjera za opisivanje kvalitete glasa te Računalnim pristupima dokumentaciji i analizi govora*. Radovi koji pripadaju tim dijelovima skupa korisni su mladim istraživačima u području fonetike, jer će rezultati istraživačkih grupa koje su prijavile posebne sesije i radionice određivati teme manjih konferencija ili radionica za doktorande.

Hrvatski fonetičari sudjelovali su s pet radova predstavljenih kroz dva usmena i tri posterska izlaganja. Veno Volenec i Marko Liker elektropalatografski su istražili i usmeno izlagali kontinuiranost nazalnih asimilacija prema mjestu tvorbe. Elenmari Pletikos Olof u suautorstvu s Julianom Bradfieldom preispitala je postojanje visinskog naglaska u standardnom hrvatskom govoru. Tri hrvatska postera pripadaju područjima proizvodnje govora, odnosno usvajanja prvog jezika. Marko Liker u suautorstvu s Anom Vidović Zorić, Nataliom Zharkovom i Fionom Gibbon ultrazvučno je istražio neutralizaciju postalveolarnih i palatalnih afrikata u hrvatskome govoru. Diana Tomić u suautorstvu s Vesnom Mildner predstavila je zadatak za ispitivanje razvoja fonemske svijesti kao mjeru kvalitete fonološke reprezentacije, a u suautorstvu s Marijom Fabek-Subotić dala normativne mjere za razvoj glasova hrvatskoga govora u dobi od tri godine. Izlaganja i postereri naših autora bili su dobro posjećeni i popraćeni zanimljivim pitanjima i sugestijama kolega. Treba dodati da je na ovom skupu hrvatska fonetika bila zastupljenija kako brojem radova tako i brojem

sudionika u usporedbi s prethodna četiri skupa te se nadamo da će se taj trend nastaviti i na 20. skupu.

Veliki skupovi predstavljaju veliki posao za organizatora. Australški kolege su se u tome iskazali. Cjelokupna organizacija je bila na visokoj razini, a kao zanimljivost treba spomenuti da je konferencija imala vlastitu aplikaciju sa svim dostupnim materijalima, člancima i kanalima za obavijesti. Međutim, na tako velikom događaju teško se ostvaruje osobniji kontakt i to je ono što je nedostajalo. Veliki kongresni centar, puno paralelnih sesija, puno sudionika, sve to govori o propulzivnosti fonetskih znanosti. No, ono što Melbourne nije donio, uspoređujući ga s nekim prethodnim kongresima, bilo putem fotografija ili prepričanih anegdota, situacije su poput one u kojoj Peter Ladefoged predvodi zajedničku pjesmu sudionika skupa na autobusnoj stanici u Tallinu dok se nekoliko sati čeka prijevoz ili red za kobasice iz Saarbrückena popraćen smijehom i razgovorom. Ne možemo isključiti mogućnost da su neki sudionici i to doživjeli u manjim grupama ranije poznatih suradnika i kolega, ali atmosfera općenito nije bila opuštena kao ona o kojoj se tradicionalno govori.

Skup se vraća u Europu. 20. ICPhS održat će se 2023. u Pragu. Uspoređujući udaljenost Zagreba i Melbournea, odnosno Zagreba i Praga, čini nam se kao da se vraća u susjedstvo. Pražanima je ovo drugo domaćinstvo, a nakon svjetskih događaja koji su uslijedili svega nekoliko mjeseci po završetku skupa, nadamo se da ćemo sudjelovati uživo i u velikom broju. Za nestrpljive, internetska stranica s obavijesti je postavljena, razumljivo, bez konkretnijih informacija koje priželjkujemo (<https://fonetika.ff.cuni.cz/en/2019/08/13/icphs-2023-in-prague/>).
